

ՄԵՏԱՄՈՐՓՈՋԱ

Ողբերգական կատակերգութիւն մի արարուածով և երեք տեսարանով.

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Դանեմարկի իշխան Համլէտի դերն եւ ուրուականը
Տիկին Սիրանոյշ, հայ դերասանուհի.
Փիգարօ.
Մարգարիտ Դօթիէի դերը.
Սեղրակեան, հայ դերասան.
Համլէտի ծառան.

ԱՌԱՋԻՆ, ՏԵՍԱՐԱՆ

Համլէտի առաջնասինեակը. մտնում է ծառան:

Ծառայ. Տէր, տիկին Սիրանոյշը ձեզ հետ խօսելու իրաւունք է խնդրում:

Համլէտ. Ո՞վ է այդ Սիրանոյշը:

Ծառայ. Զգիտեմ, իշխան: Ինքը առում է, որ դերասանուհի է:

Համլէտ. Հրաւիրիր. (Ծառան հեռանում է. մտնում է տիկին Սիրանոյշը եւ իսկոյն ռէվէնանս անում. յետոյ մօտենում է իշխանին, սեղմում ծեղը եւ ժպտալով նորից ռէվէնանս անում):

Սիրանոյշ. Ողջոյն ձեզ, վսեմափայլ իշխան:

Համլէտ. Ողջոյն ձեզ, տիկին. սակայն ներեցեք, պատիւ չունիմ ձեզ հանաչելու:

Սիրանոյշ. Շատ եմ զարմանում, իշխան. ամբողջ հայազգը ինձ հանաչում է, իսկ դուք—հէ՛... Ես այժմեան հայ-

ճական՝ բեմի ամենապայծառ աստղն եմ։ Սէրս է անոյշ... եկել եմ սրտիս խորհուրդը ձեզ յայտնելու...

Համիլէտ (վախճնաւով որ Սիրանոյշը իւր սրտի սէրը պիտի յայտնէ)։ Առանց այն էլ հոգիս տառապում է դառնազան գաղտնիքներից և սիրոյ արտայայտութիւններից...

Սիրանոյշ։ Ո՛հ, իշխան, գաղտնիքս խորհրդաւոր է և հաճելի պիտի լինի ձեզ. ես չեմ եկել սրտիս սէրը ձեզ յայտնելու, թէպէտ, ճշմարիտն ասած, անչափ սիրում, համակրում եմ ձեզ... Բայց, իշխան, եթէ կը հրամայէք, գաղտնիքս կ'յայտնեմ։

Համիլէտ։ Եթէ գաղտնիքդ, ինչպէս ասացիք, նպատակ չունի սրտիդ սէրն յայտնելու, աստուածային այն սուրբ կրակը, որ տղամարդիկ և մանաւանդ կանայք իւրաքանչիւր քայլափոխում ապականում են և կամ վաճառ հանում, ապա խօսեցէք համարձակ. տալիս եմ ձեզ, տիկին, իմ իշխանական խօսքը ձեր խնդիրը կատարելու...

Սիրանոյշ։ Թէպէտ, լսեմափայլ իշխան, գաղտնիքս զուրկ չէ գէպի ձեզ տածած համակրանքից, բայց և այնպէս հեռի եմ ձեզ հետ ամուսնական կապ հաստատելու մտադրութիւնից, թէեւ... ան... Բայց սէրս ես ուրիշ կերպ եմ ուզում ցոյց տալ ձեզ։

Համիլէտ։ Ո՛հ, տիկին, բաւական է, բաւական. ես հրաժարուում եմ սիրոյ ամեն մի արտայայտութիւնից։ Հաւատացէք, որ հոգիս շարունակ տանջւում է և մաշւում, դաբեր են թնցնում, և սակայն տառապեալ հոգիս սիրոյ պէսպէս արտայայտութիւններից տակաւին անդորրութիւն չէ դտնում։

Սիրանոյշ։ Սա խնդրում եմ, իշխանական վեհանձնութեամբ լսէք մի համեստ հայ դերասանուհու խնդիրը, որ ձեռանից ոչ փոխադարձ սէր է աղերսում և ոչ էլ մեծամեծ պարօգներ։ Սա միայն սոսկ իրաւունք եմ խնդրում...

Համիլէտ (ընդհատելով)։ Ի՞նչ իրաւունք։

Սիրանոյշ։ Այն, որ դուք մօտ անցեալում շնորհեցիք և մի ուրիշ դերասանուհու. ձեր խոնարհ աղախինը նոյնն է աղերսում։

Համիլէտ։ Չեմ հասկանում. խօսքերդ խորհրդաւոր են, առիկին, խնդրում եմ, որ աւելի պարզ խօսէք։

Սիրանոյշ։ Իշխան, ձեր թոյլտուութեամբ մօտ անցեալում ձեզ ներկայացրեց մի դերասանուհի. նորա դափնիները ինձ զենել չեն տալիս, այն օրուանից ես հանգիստ չունիմ—գիշեր

ցերեկ աչքիս առաջ ձեր դիւթիչ չքնաղ պատկերն է: Հայ տիկինը աղաչելով պաղատում է ձեզ գէթ մի անգամ ներկայացնելու իրաւունք շնորհել, որպէս զի ազատուի սիրոյ և հոգեկան տազնապներից, որ այն օրից ի վեր տանջում են նորան: Համէլէտ. Ո՛չ, տիկին, դուք սխալուում էք. ես ոչ ոքի իրաւունք չեմ տուել և չէի էլ կարող տալ:

Սիրանոյշ. Գուցէ, իշխան, դուք մոռացել էք, որ այդ իրաւունքը շնորհել էիք Սառա Բեռնարին: Գեղարուեստը չունի ոչ հայրենիք, ոչ ազգութիւն և ոչ էլ կրօն,—նա անխտիր բոլոր մարդկան է սեպհականութիւն: Արդ՝ պաղատում եմ հայ դերասանուհիս, որ իշխանական ձեր ողորմութեամբ այդ շնորհը և ինձ անէք, որպէս զի կարողանամ հոգեկան մեծ հաճոյք պատճառել իմ տառապեալ հայրենակիցներին, որ փափաղելով փափագում են խաղիս:

Համէլէտ. Այո՛, գիտեմ, լսել եմ այդ դերասանուհու խիզախ վարմունքը: Որքան դուք օժտուած էք լինում աստուածային շնորհքով, այնքան էլ կոպիտ, անբաղաճաւար և յանդուգն են լինում ձեր դործերը: Նա հարկ չհամարեց հաւանութիւնս ստանալ և կարծիքս լսել, ուստի և իւր մօլորութեան արժանի վարձը ստացաւ: Ես գոհ եմ, տիկին, որ դուք կանխապէս դիմում էք ինձ, սակայն ցաւում եմ, որ ձեր խնդիրը պիտի մերժեմ:

Սիրանոյշ. Կրկին ու կրկին ես խնդրում եմ, իշխան, եւ չեմ կամենում ձեզ հետ այնպէս վարուել, ինչպէս Սառան: Ես ոչ միայն սիրում եմ ձեզ, ոգևորում եմ ձեզանով, այլ և լիովին ըմբռնել, հասկացել եմ ձեր հոգու բոլոր նիւանսները: Նրդւում եմ տաղանդովս, որ չեմ անպատուել, չեմ խայտառակիլ իմ պաշտելի Համէլէտ իշխանին:

Համէլէտ. Խիզախ, անմիտ դուք տիկին, արիւնս ինչո՞ւ էք վրդովում, ցաւերս նորոգում: Դուք հասկացել, ըմբռնել էք հոգիս, բայց չէք հասկանում, որ կինը երբէք տղամարդ լինել չէ կարող և ընդհակառակը: Աստուած ձեզ պարգեւել է մի երես, դարերի ընթացքում նորանից դուք շինել էք երկուսը և այժմ՝ դորանով էլ չքաւականալով՝ երրորդն էք ուզում... Ո՛չ, ոչ, անյողողող է խօսքս, հաւանութիւնս ես երբէք չեմ կարող տալ... Բւռն է, որքան ինձ ծաղրեցին... Գնացէք, մտէք իրաւանոց...

Սիրանոյշ. Եւ դարձեալ կրկնում եմ, որ ճշտիւ ըմբռնե

եւ ձեր հոգին այն երկնաձիր պարգևի շնորհիւ, որով օժտուած եւս ես Նթէ խնդիրս մերժէք, վստահայլ իշխան, ես հանգիստ չպիտի գտնեմ:

Համլէտ. Շատ եմ ցաւում, որ Աստուծոյ պարգևած ձիրքը դուք գործադրել չէք իմանում: Աստուծոյ պարգևները անբնական երևոյթների համար չեն տրւում, այլ բնականը կատարելութեան տիպարին մօտեցնելու, հասցնելու: Այն, ինչ որ դուք էք մտածում, նշանակում է ծաղրել բնականը, վատնել աստուածաշնորհ պարգևը: Ո՛չ, հազար ոչ, ես չեմ կարող համաձայնութիւն տալ, որ մի կին ծաղրէ, անարգէ ինձ: Բաւական է, որքան ինձ տանջեցին և չարչարեցին... Ամէն մէկը, ընտելիւնից օժտուած լինի նա թէ ոչ, անպատճառ ինձ վերայ է կամենում իւր ոյժը փորձել, կարծես թէ ուրիշ դերեր չկան... Կուսանոց...

Սիրանոյշ. Բայց գիտէք, իշխան, որ ես ամեն մէկը չեմ...

Համլէտ. Այլ ևս ոչ մի խօսք. խնդրեմ, տիկին, ինձ հանգիստ թողնէք: Բայց եթէ մի օր անպատճառ կամենաք ձեր անունը կապել իմ անուն հետ, իմացած եղէք, որ ես այնտեղ մի հաւատարիմ մարդ ունիմ, որ երկար տարիներ և անքուն գիշերներ է նուիրել ինձ,—անշուշտ նա վրէժխնդիր կը լինի... Դնացէք, մտէք կուսաստան...

(Տիկինը զայրացած հպարտ հպարտ դուրս է գնում):

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԵՍԱՐԱՆ

Ֆիգարոյի ննջարանը. Նոյեմբերի 20-ի կէս գիշերին:

Համլէտի ուրուականը և Ֆիգարօն:

Ուրուական. Ֆիգարօ, Ֆիգարօ:

Ֆիգարօ (սարսափած). Ո՛հ, արհաւիրք, այս ինչ ձայն եմ լսում:

Ուրուական. Մի վախենալ, Ֆիգարօ, ես եմ, ըո սիրած Համլէտը՝ Դանեմարքի իշխանը: Միտ առ և լսի՛ր ինձ:

Ֆիգարօ. Ո՛վ անմահ ոգի...

Ուրուական. Ո՛չ, չարատանջ և չարաբախտ ոգի... Դաբերի ընթացքում հոգիս միայն հալածւում է, խաղաղութիւն գտնել չեմ կարողանում: Ա՛խ, այս ինչ դժօժան պատուհաս է...

Ֆիգարօ. Իշխան, ինչո՞ւ համար ես այսօր այդպէս վրդ-

դովուած խօսում... Ի՞նչ է պատահել... Ձէ որ կորովամիտ ե հանճարեղ մարդիկ քեզ են նուիրում իրենց ժամանակն ու աշխատանքը վեհ հոգիդ ըմբռնելու: Ասան, իշխան, խօսիր, հաւատարիմ ծառադ պատրաստ է քեզ լսելու:

Ուրուական. Սա չեմ վրդովում, որ մարդիկ ուսումնասիրում են ինձ, աշխատում են հոգիս ըմբռնել, բայց այլ ետոյժ չունիմ դիմադրելու այն անարգանքներին, որ անխնայ ինձ հասցնում են:

Ֆիգարո. Անարգանք...

Ուրուական. Այո, անարգանք և ծաղր ու ծանակ...

Ֆիգարո. Իշխան, վսեմ ոգի, ես քեզ չեմ հասկանում: աղաչում եմ, պարզ խօսիր անձնուէր բարեկամիդ հետ:

Ուրուական. Նթէ վստահ չլինէի անձնուէր մտերմութեանդ, քեզ չէի երեկել: Լսիր, Ֆիգարո, արդարութեան վրէժ-խնդիր պիտի լինիս:

Ֆիգարո. Պատրաստ եմ, տէր, բայց ես չգիտեմ, թէ ինչ անարգանքի մասին է խօսքդ:

Ուրուական. Անցեալ գիշեր կէս գիշերին, երբ արդար զայրոյթով լի և վշտացած տուն եկար, ես կամենում էի գաղքեկ մօտ, բայց խղճացի և վճռեցի բնից քեզ չզրկել, թէպէտ խոստովանում եմ, մի օրով քեզ ուշ երեկելս դժուար էր ինձ համար: Դու ակնանտես եղար մի արտակարգ ներկայացման. քս հայրենակից դերասանուհիներից մէկը համարձակութիւն էր ունեցել բեմի վերայ ներկայացնել ինձ, որի պատճառով խռովայոյզ էր հոգիս... Ազնիւ, արդար վրէժխնդրութեան հատուցումը քեզ եմ յանձնում... Խաղաղութիւն տուր տառապեալ հոգուս...

Ֆիգարո. Հանգստացիր, չարատանջ ոգի, հանգստացիր: Տեսնում եմ, որ սրտիս գաղտնիքները, զայրոյթս քեզ յայտնի են, բայց այս անգամ ես կամեցայ ներողամիտ լինել լոկ ազգասիրական զգացումից դրդուած:

Ուրուական. Ներողամտութիւնն էլ ունի իւր չափն ու սահմանը: Լսիր, Ֆիգարո, խիզախ տիկնոջ ես զգուշացրի, որ իմ փոխաբէն վրէժխնդիր կլինեն, երբ նա եկաւ ներկայացնելու իրաւունք խնդրելու: Սա նորան մերժեցի, բայց նա ինձ հաւատացնում էր, թէ ճշտիւ ըմբռնել է ոգիս, իսկ ես նորան չկարողացայ համոզել, որ այլ է ըմբռնելը, այլ է արտայայտելը: Գոռոզ կինը չլսեց ինձ և ասածն արաւ: Իշխանական ե

առնական պատիւս շօշափած եմ համարում, և դու խստիւ վրէժխնդիր պիտի լինիս...

Ֆիգարո. Ձիւնի թէ, իշխան, մեր Սիրանոյշը քեզ վերաւորեց նորանով, որ չհնձած ցորենի պէս անարատ, այս մեղապարտ երկրի քո մաքուր բաւարան Օֆէլիայիդ մի աննշան ընծայ էր տուել, որ պատուաբեր չէր Իսանմաքի իշխանի համար:

Ուրուական. Եւ դու, Ֆիգարո... Միթէ միայն այդ նկատեցիր այն երեկոյ... Միթէ այնտեղ նստած դու՞ չէիր մտաբերում միւս հայրենակցիդ ներկայացումները, որ այժմ ինձ հետ է և իմ ու քո սիրելին է: Իւրաքանչիւր քայլափոխում դու չէիր համեմատում... Ո՛չ, Ֆիգարո, ինձ մի ուրանալ. դու լաւ դիտեցիր և բոլոր թերութիւնները լաւ նկատեցիր... Հապա ինչո՞ւ էր վշտացած սիրտդ... Վրէժ եմ խնդրում, վրէժ...:

Ֆիգարո (ծնկաշոր). Ներքի, իշխան, եթէ խօսքերովս խռովայոյզ հոգիդ վշտացրի: Վկայ է երկինքը, որ սէրս անկեղծ է: Ասա, հրամայիր, ինչպէս վրէժխնդիր լինեմ, քննդատութիւն գրեմ:

Ուրուական. Վեր կաց, Ֆիգարո, և ոչ մի յօդուած հարկաւոր չէ: Լսիր ինձ: Եօթանասուն անգամ հարիւր չորս տարի, աւելացրու դորան և արեգակի քառասուն և վեց շրջանի թուով տարիներ և դու կը տեսնես, որ բնութեան օրէնքները անխախտ են մնում արեգակը միայն ցերեկն է լուսաւորում, իսկ լուսինը—գիշերուայ է լապտեր: Ոչ առաջինը նախանձեց երկրորդին, ոչ էլ երկրորդը առաջինին, և շարունակ՝ քոյր-եղբայր մնացին: Դարեր անցան և դարեր կանցնեն, բայց տղամարդը երեսայ չի ծնիլ և կինը երբեք այր մարդ չի դառնար: Միայն թեքացի Տիրեսիոս, երբ գուգուած երկու օձ տեսաւ և էգն սպանեց, իսկոյն կին դարձաւ. իսկ երբ արեգակը եօթը շրջան կատարեց, և նոյն վիճակում օձերի նա մի ուրիշ գոյգ տեսաւ, չտապեց արուն սպանել, որ նորից տղամարդ դառնայ և իսկոյն դարձաւ: Եւ երբ Դիոսն ու Հէրան վիճեցին, թէ ո՞րն է գերադասելի՝ այր մարդ թէ կին լինելը, Տիրեսիոսին դիմեցին, որ խնդիրը լուծէ, որովհետեւ երկուսի համն էլ տեսել էր: Ճշմարտախօս այն թեքացին, երբ առաւելութիւնը տղամարդուն տուեց, գուշակելու ձիրքով օժտուեցաւ, իսկ գոռոզամիտ այն դիցունին նորան կուրացնելով վրէժխնդիր եղաւ: Եւ ահա դարմանք. ձեր դերասանուհին և ոչ մի անձ չսպանած տղամարդ կամի լինել: Արդ՝ բարեկամ, լուսինը իւր մի շրջանը չբոլորած

վրէժս պիտի հանես, որովհետեւ գերադասում եմ կոյր տղա մարդ լինել, քան նոյն իսկ գեղատեսիլ մի կին: Եւ ոչ մի ըննադատութիւն չի տալ ոչինչ օգուտ, որովհետեւ կուրացած են մարդիկ: Լսիր, Ֆիգարօ, որպէս զի համանման երևոյթները ամբողջ անհեթեթութիւնը լիովին, իրականապէս տեսնեն և ըմբռնեն, դու կը դիմես հետեւեալ միջոցին, կհամոզես հայրենակից գերասաններից մէկին բեմ դուրս գալ մի կանացի յայտնի դեմքում... Խեղկատակութիւնը ակներև կը լինի...

Ֆիգարօ. Պատրաստ եմ, տէր:

Ուրուական. Մնաս բարեաւ, քնիր խաղաղ, շուտով այս աշխարհս չգաս—այդտեղ դեռ ինձ պէտք կը լինիս: Այլ ևս ոչ մի խօսք...

(Համիլէտի ուրուականը աներեւութանում է):

ԵՐՐՈՐԻ ՏԵՍԱՐԱՆ.

Սեղրակեան դերասանը Մարգարիտ Գօթիէի բուդուարում:

Սեղրակեան (համբուրելով տիկնոջ ձեռքը). Ողջոյն ձեզ, տիկին:

Մարգարիտ. Բարև տեսայ: Երևի եկել էք շրթունքիցս մի կամելիա քաղելու:

Սեղրակեան. Եթէ խնդիրս կատարէք, ոչ թէ մի, այլ քսան և մի վարդ կը քաղեմ:

Մարգարիտ. Խնդիրք... Ինչ խնդիրք ունիք, ասացէք տեսնեմ: Եթէ հնարաւոր է, ուրախութեամբ կը կատարեմ. այդ իմ սեպուհ պարտականութիւնն է:

Սեղրակեան. Կատարելու իսկապէս ոչինչ չկայ. պէտք է միայն ասէք՝ զո՞ւ, համաձայն եմ:

Մարգարիտ. Ներեցէք, ես չիմացած ոչինչ չեմ կարող ասել:

Սեղրակեան. Ես կամենում եմ ձեզ ներկայացրել մի անգամ հայոց բեմի վրայ և ահա խոնարհաբար խնդրում եմ ձեր հաւանութիւնը: Վստահ եմ, պաշտելի տիկին, որ այս չընչին խնդիրս չէք մերժիլ:

Մարգարիտ. Դձուք... Ինձ պիտի ներկայացնէք... Հա... հա... հա... Վայ... կը մեռնեմ... Դուք... Ինձ... պիտի ներկայացնէք... Հա... հա... հա... Պարոն, ձեր խելքը տեղն է թէ ոչ. մոռանում էք, որ տղամարդ էք...

Սեդրակեան. Ո՛հ, չնայեսրհիկ տիկին, ես չեմ մոռում, ես հասկանում եմ, ինչ եմ ասում: Այժմ դա մի նորութիւն է. Սառնա և Սիրանոյշը Համլէտին են ներկայացնում, իսկ ձեր խոնարհ ծառան, չկամենալով յետ մնալ նոցանից, ձեզ է ուղում ներկայացնել:

Մարգարիտ. Թէպէտ ընդհանրացած կարծիք է, որ տղամարդիկ կանանցից խելօք են, բայց ես իմ ամբողջ էութեամբս բոլորում եմ այդ վայրենի անմոռութեան դէմ...

Սեդրակեան. Ներեցէք, տիկին, դա ինչ անմոռութիւն է:

Մարգարիտ. Բարեկամ, դուք բժշկին չէք դիմել:

Սեդրակեան. Տիկին, դուք վերաւորում էք ինձ:

Մարգարիտ. Ո՛հ, ես չեմ վերաւորում, որովհետեւ առողջամիտ մարդը այդպիսի առաջարկութիւն չի անի:

Սեդրակեան. Շատ զարմանում եմ... Ասացէք, խնդրեմ, ինչ արտասովոր բան կայ խնդիրքիս մէջ:

Մարգարիտ. Միթէ ձեզ համապատասխան տղամարդկանց դերեր չկան, որ ինձ էք ուղում ներկայացնել:

Սեդրակեան. Ինչո՞ւ չէ... շատ կայ: Բայց որպէս նորութիւն... որ կարող է մեծ արդիւնք տալ մեզ, ես շատ կը փափագէի ձեզ ներկայացնել:

Մարգարիտ. Հա... Գեղարուեստին էք ծառայում թէ արդիւնքին: Լաւ, դիցուք թէ ես յօժար եմ, բայց ինչպէս դուք պիտի ներկայացնէք ինձ: Սրինակի համար՝ ձեր ձայնը բոլորովին կանացի ձայն չէ...

Սեդրակեան. Զարմանում եմ, տիկին, ի՞նչ նշանակութիւն ունի ձայնը, քանի որ գլխաւորը հոգեկան աշխարհն է: Եթէ կամենաք, ես կարող եմ և կանացի ձայնով խօսել, բայց կրկնում եմ, դա նշանակութիւն չունի, որովհետեւ տղամարդիկ անշուշտ ներողամիտ կը լինեն, իսկ եթէ վերաւորուելու լինին, միայն կանայք, կանանց զգացումները պիտի վերաւորուին...

Մարգարիտ. Ի՞նչ նշանակութիւն ունի ձայնը... Հա... հա... կանացի անոյշ և մեղոյշ ձայնի փոխարէն ձեր կոշտ ու կոպիտ ձայնը պիտի լսեն... հա... հա... հա... իսկ կանացի նուրբ, քնքոյշ և նազելի շարժումները ինչով պիտի փոխարինէք... Ի հարկէ, դժբա էլ օչինչ նշանակութիւն չունին... իսկ ամբողջ կանացի էութի՛ւնը... Սա դեռ չեմ խօսում մեր սեռին յատուկ սիրելու ընդունակութիւնների մասին, որ դուք, քառասուն

եղբայրներ հաւաքուելով, երբէք չպիտի կարողանաք գէթ կիսով չափ արտայայտել... Ո՛չ, պարոն, ներեցէք, իմ գոյութիւնս խեղկատակութիւնների և միմոսութիւնների համար չէ... Բողոքելով բողոքում եմ այդ բարբարոսութեան դէմ:

Սեղրակեան. Շատ եմ զարմանում, տիկին, որ դուք այդպէս զայրանում էք... Ձեմ հասկանում, թէ ինչ դատապարտելի բան կայ... Ի՞նչքա՞յն էք խօսում, կարծես թէ ես պատրաստում եմ մի ոճրագործութիւն անելու... Ի՞նչ կը լինի, եթէ մի անգամ ձեզ տղամարդ ներկայացնէ...

Մարգարիտ. Ի՞նչ կը լինի... Սրբապօղոթութիւն և յանցանք կը լինի, պարոն, Ի՞նչքա՞ մոռանում էք, որ Աստուծոյ աստեղծած գեղեցիկ սեռը մենք ենք և ոչ թէ դուք: Ինչպէս մենք չենք կարող ձեր տեղը բռնել և ձեր դերը կատարել, այնպէս էլ դուք չէք կարող մեզ փոխարինել: Մարդկով գեղեցիկ սեռը, դուք անարդում էք բնութիւնը, մեղանչում էք բնութեան օրէնքների, հասնարակութեան և Աստուծոյ դէմ, որովհետև որոշ չափով դուք խախտում էք բարոյական օրէնքները: Բնութիւնը աստուածային իմաստութիւնն է և արուեստը, իսկ մարդկային արուեստը, որչափ միայն հնարաւոր է, աշխատում է մօտենալ բնութեան, հետևաբար և ամեն մի արուեստ, ի միջի որոց և թատերականը, այսպէս ասած, Աստուծոյ թուռն է հանդիսանում: Մարդկային արուեստը, մօտենալով բնականին, միշտ կեղծիքի կնիք է կրում և մանաւանդ թատերականը: Արդ դուք ծառայելով արուեստին, դիմում էք հակաբնական միջոցի, որով աւելացնում էք կեղծիքը և մեղանչում էք ամեն բանի դէմ:

Սեղրակեան. Այսօր ես ձեզ ճանաչել չեմ կարողանում, տիկին: Ինչո՞ւ էք այդչափ յուզւում, միթէ ես ձեզ վիրաւորեցի՞...

Մարգարիտ. Ձէք ճանաչել, որովհետև կանացի պատիւս էք վիրաւորում, այն հարստութիւնը, որ բնութիւնն է ինձ պարգևել: Ո՛չ, բարեկամ, չմտածէք անգամ, որ երբ և իցէ հաւանութիւնս կը տամ, որովհետև դուք նման էք այն մարդուն, որ՝ կամենալով աճեցնել իւր հարստութիւնը՝ բնական ճանապարհները թողած, կողմնակի արուեստների՝ վաշխառութեան է դիմում և հետևաբար բնական օրէնքների դէմ մեղանչում:

Սեղրակեան. Հաւատացնում եմ ձեզ, տիկին, որ իմ խաղից դուք շատ գոհ կը մնաք: Ամեն ինչ կը յարմարեցնեմ ձեր սեռին և ցոյց կը տամ, թէ յանձին ձեր ինչպէս լաւ եմ ըմբռնում գեղեցիկ սեռի հոգեկան աշխարհը...

Մարգարիտ. Խնդրեմ, ներութիւն մի քաշէ ինձ հաւատացնելու: Թէպէտ մարդիկ սովոր են ինձ վերայ ուրիշ աչքով նայելու, սակայն տակաւին բարոյապէս ես այնչափ ընկած չեմ, որ կանացիութիւնս խաղի ու խայտառկութեան մատնեմ: Սա կին եմ, կին էլ կամենում եմ մնալ: Անշուշտ, մենք թոյլ, անպաշտպան արարածներ ենք. իմացած եղէք, որ եթէ այդ քայլն անէք, դա բռնազրօսութիւն կը լինի, որի դէմ արդարութեան ձայնը կը բողոքէ: Ներեցէք, պարոն, ես այժմ պիտի զնամ, փորձ ունինք:

(Սեղրակեանը ապշած մնում է):

(Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր)

ԱՊՐԹԵՕԶ

Թիֆլիզի հայ դերասանական խումբը ներկայացնում է Դիւմայի «Կամիլիազարդ տիկինը» մասնակցութեամբ Սեդրակեան դերասանի, որ կատարում է Մարգարիտ Գօթիէի դերը: Թատրոնը համարեա թէ լի էր: Հանդիսականները խումբ խումբ բաժանուած տաք տաք վիճաբանում են: Ոմանք պաշտպանում են նորան, իսկ մեծամասնութիւնը դատապարտում է այդ քայլը: Ընդհանրապէս հանդիսականների տրամադրութիւնը վրդովուած և յուզուած է: Մարգարիտ Գօթիէի բեմ դուրս գալը մի խումբ մարդկանց կողմից սուլոցով ընդունուեցաւ, իսկ երբ սկսեց իւր դերը կատարել, դժգոհութիւնն աւելի ևս սաստկացաւ. ծիծաղում էին, սրախօսութիւններ անում Սեդրակեանի հասցէին, շուռացնում էին և մինչև անգամ անվայել խօսքեր արտասանում: Գործողութիւնը չլերջացած՝ դժգոհութիւնը իւր դազաթնակէտին հասաւ. բեմ սկսեցին թռչել գետնախնձորներ, թթու վարունգներ, փթած խնձորներ և այլն... Ակամայ վարագոյրը ցած թողին: Ֆիգարօն մի անկիւնում կանգնած քթի տակին ծիծաղում է: Իեմ է դուրս գալիս դերասաններից մէկը և յայտնում, որ Սեդրակեանի հիւանդութեան պատճառով ներկայացումը չի կայանալ. ցանկացողները կարող են ներկայացնել տոմսակները և փողը յետ ստանալ... Մեծ իրարանցում, աղաղակ և գոռում. գոչիւն:

1901 թ. Նոյեմբերի 21-ին

Թիֆլիս:

ՖԻԳԱՐՕ